

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	383
Land:	Sudan
Kilde:	Regeringskansliet
Titel:	Utrikesdepartementet. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Sudan
Udgivet:	26. april 2017
Optaget på baggrundsmaterialet:	24. maj 2017

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Sudan 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Respekten för de mänskliga rättigheterna har allvarliga brister på många plan i Sudan. Den politiska makten i landet har varit koncentrerad till president Bashir och hans innersta krets de senaste 27 åren och oppositionen har begränsad möjlighet att verka. Den nationella dialogen, som inleddes 2014 som ett forum för nationell försoning med samtliga politiska grupper, har ingjutit hopp om politisk transformering. Samtidigt fortsätter folkliga missnöjesyttringar och demonstrationer att slås ned med våld. Yttrande-, press-, mötes-, religions- och föreningsfrihet liksom rörelsefrihet är begränsade.

Kränkningarna av mänskliga rättigheter i de områden som är drabbade av konflikt – Darfur, Södra Kordofan och Blå Nilen – är utbredda och mycket allvarliga. Även utanför konfliktområdena är situationen för mänskliga rättigheter svår med systematisk tortyr, misshandel, våldtäkter och inhumana bestraffningar från olika säkerhetsstyrkor och underrättelseorgan. Sharia-lagstiftning tillämpas. Förhållandena i fängelser och häkten är svåra. Godtyckliga frihetsberövanden, långvarig isolering, politisk inblandning i rättsprocesser, bristande rättssäkerhet samt blockering av humanitär hjälp till gripna och fängslade personer förekommer. Strafffriheten för kränkningar av mänskliga rättigheter är utbredd, i synnerhet för militär personal och olika säkerhetsstyrkor.

Övervakningen av civila är utbredd. Organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter hotas, trakasseras och stängs ned. Flyktingars och

migranternas situation är särskilt allvarig. Internflyktingar trakasseras. Etniska minoriteter diskrimineras. Tvångsarbete och barnarbete förekommer, inte minst i konfliktområdena.

Kvinnors rättigheter och möjligheter att åtnjuta dessa är fortsatt svaga på alla samhällsnivåer. Sexuellt och könsbaserat våld är utbrett. Cirka 80 procent av alla flickor och kvinnor i Sudan uppskattas vara könsstympade, men förekomsten bedöms minska, åtminstone i städerna. Genom förslag om strängare lagstiftning mot könsstympning har ett steg tagits i rätt riktning. Mörkertalet för sexuellt och könsrelaterat våld i konflikter och i hemmet anses vara mycket stort.

Barnmisshandel och rekrytering av barnsoldater är ett problem. Barnlagen från 2010 genomförs med ökad kraft från regeringens sida. I mars 2016 undertecknade Sudans regering en nationell handlingsplan för barn och väpnad konflikt. Detta utgör en viktig milstaple för skydd av barns rättigheter.

II. RÄTTSSYSTEMETS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Interimskonstitutionen från 2005 slår fast att samtliga internationella konventioner som Sudan ratificerat automatiskt blir nationell lagstiftning. Den nationella lagstiftningen är emellertid i många fall inte i linje med internationella konventioner eller står till och med i motsats till dessa. Interimskonstitutionen slår vidare fast att lagen ska baseras på sharia. Myndigheternas förmåga att tillämpa den nationella lagstiftningen utanför huvudstaden är ofta begränsad, inte minst i rebellkontrollerade områden. På landsbygden används i hög grad ett informellt rättssystem. Utanför städerna styrs samhället av informella maktstrukturer och lokala sedvänjor som är patriarkala.

Rättsväsendet är formellt oberoende, men kan överlag inte anses vara självständigt i praktiken. Domstolarna dömer på ett sätt som tyder på att de, liksom rättsväsendet i stort, är kontrollerade av regeringen och säkerhetstjänsterna. Presidenten har rätt att tillsätta och avskeda domare och andra befattningshavare inom rättsväsendet, vilket har försvagat det federala rättsväsendet och minskat oberoendet på lokal nivå. Konstitutionsdomstolen kontrolleras av regeringen. Vid sidan av de civila domstolarna, finns särskilda

säkerhetsdomstolar och militärdomstolar. Genom ett parlamentsbeslut kan militärdomstolar pröva civila för en rad brett definierade brott, bland annat underminering av konstitutionen och publicering av ”falsa nyheter”.

Kvinnors ställning i rättssystemet är mycket svag, både som en följd av sharialagstiftningen och det informella rättssystemet. Det har förekommit att kvinnor som anmält våldtäkt själva dömts för förargelseväckande beteende. I många fall blir bevisbördan den omvända.

Korruptionen är utbredd och förekommer på alla nivåer. Sudan rankas på plats 170 av 176 länder i *Transparency International's* index för upplevd korruption 2016.

I början av 2014 tillsattes en ombudsman vars uppgift är att pröva fall där medborgare upplever sig ha utsatts för kränkning av sina mänskliga rättigheter. Alla fall tillställs presidenten för hans avgörande. Enligt ombudsmannen har inte ett enda fall lett till att en medborgare fått upprättelse sedan ämbetet infördes.

Den nationella dialogen, som lanserats som ett forum för nationell försoning med samtliga politiska grupper fortsätter. Dialogen ska bland annat utmynna i en ny konstitution, utnämning av en premiärminister samt en försoningsregering där fler politiska partier förväntas ingå. Den största stötestenen handlar om säkerhetstjänstens roll. I interimskonstitutionen framgår att säkerhetstjänstens (NISS) uppgift ska vara att samla information, men i praktiken har NISS ett mycket långtgående mandat.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Flerpartisystem råder, men den sudanesiska politiken domineras av presidentens parti *National Congress Party* (NCP). Dess ledare, president Omar Al-Bashir, har styrt landet sedan 1989. Presidenten väljs direkt i allmänna val för en femårsperiod.

Nationalförsamlingen består av 426 ledamöter av vilka 76 procent tillhör det styrande partiet *National Congress Party* (NCP). Senast genomfördes parlaments- och presidentval 2015. Nästa val ska äga rum 2020. NCP har vid de senaste valen fått en överväldigande majoritet av rösterna. Internationella

valobservatörer bevakade det senaste valet men hade mycket begränsade befogenheter. Valdeltagandet uppgick till cirka 50 procent. Kvinnors valdeltagande var högre än mäns vilket bland annat kan förklaras med att kvinnor i högre utsträckning är föremål för valkampanjer och att de på vissa ställen i landet erbjuds transport till vallokalerna. Våldsamheter i anslutning till allmänna val är ovanligt, men vid val på universiteten förekommer ibland våld.

Presidenten utser regeringen, som vid sidan av NCP innehåller ett par mindre partier. De mindre partierna har framförallt inkluderats som del av olika fredsöverenskommelser, till exempel partierna *Beja Congress* och *Liberation and Justice Movement* från Darfur. Etniska grupper utanför Khartoum och det norra Nilenbältet är mycket svagt representerade. Kvinnor kvoterar in i parlamentet i enlighet med vallagen och utgör idag 31 procent av parlamentarikerna.

Det civila samhällets utrymme

Civilsamhällets utrymme är begränsat. Civilsamhällesorganisationer granskas regelbundet av myndigheterna. Organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter utsätts för trakasserier och hot från nationella säkerhetstjänsten, nekas registrering eller får sin verksamhet nedstängd. Under 2016 har flera organisationer stängts ned, oftast med hänvisning till att formalia saknas vid registrering. Det gäller särskilt de organisationer som arbetar i konfliktområdena – Darfur, Södra Kordofan eller Blå Nilen – liksom med mänskliga rättigheter och demokrati. Även kristna organisationer är utsatta.

Politiska aktivister anklagas ofta för att tillhöra eller stödja väpnade grupper vilket utsätter dem för fara från säkerhetstjänsten och risk för att bli frihetsberövade. Civilsamhällesorganisationer uppger att dödsstraff tillämpas mot opposition och oliktankande. Flera människorättsförsvarare har under året nekats utresetillstånd och hindrats från att delta i internationella möten, exempelvis vid FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève.

För att kringgå svårigheterna med att registrera sig som en människorättsorganisation, registrerar sig allt fler civilsamhällesorganisationer som arbetar med mänskliga rättigheter som icke-vinstdrivande företag eller uppger annan verksamhet än den de utövar.

Det pågår en revidering av 2006 års civilsamhälleslag. Processen har hittills varken varit inkluderande eller transparent.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekten för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Slaveri rapporteras förekomma. Sudan rankas som nummer 6 av 167 länder i *Global Slavery Index* 2016 som uppger att 454 700 personer eller drygt en procent av befolkningen lever i slaveri eller slaveriliknande förhållanden. Sudans arbete för att bekämpa slaveri brister. Det förekommer att regeringsorgans tillämpningar av regler till och med underlättar för slaveri.

Landets fängelser är överbelagda och förhållandena i dessa är ofta undermåliga. Kvinnor och män skiljs åt och kvinnofängelser bedöms vara i något bättre skick än de för män. Kvinnor som frihetsberövats är samtidigt särskilt utsatta och uppgifter finns om sexuella trakasserier och om våldtäkter. Barn och ungdomar hålls åtskilda från vuxna i Khartoum, men utanför huvudstaden finns uppgifter om att detta brister. Personer som säkerhetstjänsten frihetsberövar förvaras ofta separat från andra. Politiska fångar – oppositionspolitiker, demonstranter, studenter, människorättsförsvarare – återfinns bland dessa.

De som frihetsberövats av säkerhetstjänsten eller Sudans armé (SAF) riskerar tortyr och förnedrande behandling, trots att Sudans interimskonstitution förbjuder detta. Civilsamhällesorganisationer rapporterar om personer som bland annat utsatts för misshandel, elchocker, stressframkallning, sexuella trakasserier samt psykologisk förnedring.

I konfliktområden rapporteras övergrepp mot civilbefolkningen av olika slag, särskilt vad gäller att inte göra en distinktion mellan civila och kombattanter. Det förekommer plundringar, förstörelse av egendom, godtyckliga frihetsberövanden, våldtäkter och andra sexuella övergrepp. Även rebellgrupper begår övergrepp mot civilbefolkningen.

Sudan är ett transitland för migranter och människosmuggling sker i stor omfattning. Enligt UNHCR har förekomsten av människohandel minskat vilket kan bero på att regeringen sedan 2014 stärkt lagstiftningen och ökat bevakningen vid flyktingläger och längs gränserna.

Dödsstraff

Dödsstraff ingår i straffskalan för en rad brott såsom spioneri, brott mot staten, terrorism, krigsbrott, folkmord, användandet av förbjudna vapen, mord, äktenskapsbrott, dömd för sodomi för tredje gången, dömd för prostitution för tredje gången, våldtäkt och apostasi. Dödsstraff för äktenskapsbrott verkställdes tidigare genom stening, men under 2016 ändrades lagstiftningen till att det ska ske genom hängning. Enligt lag kan barn inte dömas till dödsstraff.

Det finns ingen statistik över hur många som döms till dödsstraff och hur många domar som verkställs, men media rapporterar när domar utdöms och ibland när de verkställs. Det finns ingen folklig opinion mot dödsstraffet, men människorättsorganisationer protesterar mot dödsstraff med motiveringen att det tillämpas mot oppositionella och olikstänkande och att en korrekt rättslig process inte kan garanteras.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Politiska aktivister, demonstranter och representanter för civilsamhällesorganisationer utsätts regelbundet för godtyckliga frihetsberövanden. I april 2016 greps ett dussintal studenter i samband med protester på universitetet och hölls frihetsberövade i över två månader. Fackföreningsmedlemmar som inte är kopplade till det styrande partiet NCP är ofta utsatta. Aktivister som kommer från Darfur, Södra Kordofan eller Blå Nilen utsätts särskilt ofta för godtyckliga frihetsberövanden och anklagas ofta för att tillhöra rebellgrupper.

För sudaneser som vill resa ut ur landet krävs utresetillstånd. I maj 2016 hindrades två representanter för sudanesiska människorättsorganisationer från att flyga till Genève för att delta i ett möte i anslutning till FN:s råd för mänskliga rättigheter. Inrikes är det främst utländska hjälparbetare som hindras från att resa. För varje resa utanför Khartoum krävs ett särskilt resetillstånd för utländska medborgare.

Rättssäkerhet

Rättssystemet uppfattas generellt som politiserat, korrupt, diskriminerande, dyrt och långsamt. Allmänhetens tilltro till systemet är lågt. På många håll utanför storstäderna används informell rättsskipning för att utreda skuld och tilldela skadestånd. Utanför de större städerna styrs samhället av informella och patriarkala maktstrukturer.

Polisen kan vägra att anmäla ett ärende och nå en informell förlikning utanför polisstationen. Det finns uppgifter om att polisen ibland fördröjer det rättsliga förfarandet att påbörja processen. Personer som säkerhetstjänsten frihetsberövar får sällan eller aldrig ha kontakt med juridiskt ombud eller anhöriga.

Tidigare var politiska känsliga rättegångar stängda för allmänheten men numera är även dessa öppna. Det kan dock vara svårt att i praktiken följa rättegångar. Förhandlingar ställs ofta in utan förvarning och ibland saknas information om tidpunkter för rättegångar.

Strafffrihet

Strafffrihet är utbrett särskilt vad gäller personer från regeringen, militären, polis, säkerhetstjänsten och parlamentariker. De åtnjuter i praktiken immunitet. Hittills har ingen individ från säkerhetstjänsten, militären eller polisen åtalats för kränkningar eller övergrepp. Även rebellgrupper begår övergrepp mot civilbefolkningen utan att de ställs till svars.

Fortfarande har ingen oberoende utredning gjorts av händelserna 2013 då över 200 människor uppges ha dödats i samband med att säkerhetstjänsten använde övervåld för att skingra demonstranter.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten är fortfarande begränsad i Sudan. Formellt skyddas press- och yttrandefriheten i interimskonstitutionen, men inskränkningar har införts i lagstiftningen med hänvisning till nationell säkerhet och allmän ordning. FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter i Sudan har beskrivit bristen på pressfrihet och mediecensuren som ”våldigt oroväckande”. Säkerhetstjänsten fortsätter att beslagta tidningsupplagor och trakassera journalister och utgivare.

Presslagen föreskriver att journalister ska registreras hos *National Council for Press and Publications* (NCPP) som har befogenhet att bland annat stänga ner tidningar i tre dagar utan domstolsbeslut. NCPP uppges vara kontrollerat av presidenten. Informationsministeriet hanterar sändningsrättigheter och televisionen är censurerad. Radiostationer som sänder från Sudan följer antingen helt regeringens linje eller sänder endast musik och underhållning. Den oberoende radiokanalen *Radio Dabanga* sänder från utlandet och är föremål för ständig kritik från regeringen.

Det finns drygt tjugo dagstidningar men ingen av dessa kan sägas vara helt oberoende, även om oppositionen äger en del tidningar. Självcensuren är utbredd. Det finns uppgifter om att enskilda journalister säljer sig till politiska intressenter för att förmedla politiska budskap.

Trots att presidenten uttryckligen aviserat garantier för yttrandefriheten så har tidningar under hela året beslagtogs och stängts ner. I samband med regeringens ekonomiska åtstramningspaket som lanserades under 2016 med efterföljande folkliga protester har en ökning av beslagtagna upplagor av den press som kritiserat regeringen iakttagits utan att skäl till varför har uppgetts. Detta sker regelbundet. Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex rankar Sudan på plats 172 av 180 länder år 2016.

Sudan klassificeras av *Freedom House* som "inte fritt" i *Freedom of the Net Status Index*. Samtidigt har Sudan en relativt väl utbyggd telekommunikationsinfrastruktur och 25 procent av befolkningen beräknas ha tillgång till mobil internetuppkoppling. Facebook och grupper på Whatsapp används förhållandevis fritt för att sprida information och kritik mot regeringen samt information om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det är dock riskfyllt och ju fler personer som nås av ett inlägg på Facebook, desto större är risken att bli besökt av säkerhetstjänsten. Myndigheterna har satt ihop en stor grupp kallad *Electronic Jihad* som består av datoranvändare som arbetar med att bemöta regimkritiska budskap och sprida falska nyheter och vilseledande information.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötesfrihet garanteras i interimskonstitutionen, men den inskränks genom regeln att man måste ha ett särskilt tillstånd från den nationella säkerhetstjänsten för möten med över fem deltagare. Tillstånden vägras ofta när det är den politiska oppositionen eller civilsamhällesorganisationer som begär dem.

Manifestationer och demonstrationer som uppstår bemöts ofta med omotiverat övervåld, till exempel under hösten 2016 vid de demonstrationer mot ekonomiska reformer som då förekom. Ett flertal studentmanifestationer har skingrats med våld.

Före 1989 var fackföreningarna i Sudan mycket starka, men regeringen har sedermera sökt begränsa deras makt. De flesta fackföreningsledare hör idag

till regeringspartiet NCP. Det finns emellertid flera fackföreningar som försöker verka självständigt, till exempel för läkare och journalister.

Religions- och övertygelsefrihet

Interimskonstitutionen garanterar religionsfrihet, men i praktiken är den begränsad. Icke-muslimer välkomnas att konvertera till islam, men muslimer som väljer att konvertera till en annan religion eller bli ateister riskerar att dömas till döden för apostasi.

Minoritetsgrupper inom den islamska tron i Sudan stigmatiseras ofta i media och i den allmänna debatten, och deras rätt att utöva sin tro kringkärs regelbundet, särskilt de mer liberala riktningarna av islam.

Kristna samfund finns och kan verka, men sedan 2011 har flera utländska kyrkor och organisationer stängts ner och tvingats lämna landet med motiveringen att de missionerar kristen tro. Kristna samfund har sett en ökad grad av ekonomiska trakasserier. Samfund har utsatts för vräkningar och mark och byggnader har beslagtagits på oklara grunder.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Sudan har ratificerat sju av de åtta centrala ILO-konventionerna. Undantaget är konventionen om föreningsfrihet (nr 87). Tillämpningen brister emellertid på en rad områden.

Arbetslöshetssiffror som finns att tillgå är från 2014 och anger att 14 procent av arbetskraften saknar arbete. I åldersgruppen 15-24 år uppgår arbetslösheten till 21 procent. Den mycket stora andelen av befolkningen som lever utanför den formella ekonomin gör att den reella arbetslösheten och undersysselsättningen torde vara betydligt högre. Befolkningen får sin huvudsakliga inkomst från jordbruk och boskapsskötsel.

Även om interimskonstitutionen förbjuder tvångsarbete förekommer det och statens åtgärder mot det brister. Barnarbete är vanligt förekommande. Den lagliga gränsen för att arbeta i Sudan är 14 år.

Förhandlingsrätten kringkärs i praktiken av att kollektiva förhandlingar inte tillåts och samtliga fackföreningar måste enligt lag vara underställda *Sudan*

Workers' Trade Union Federation (SWTUF) som kontrolleras av regeringen. Enligt lag behövs regeringsbeslut för att ge rätt att strejka.

Det finns ingen tillförlitlig statistik kring hur många kvinnor som förvärvsarbetar, men det är svårt för kvinnor att förvärvsarbete utanför hemmet. Möjligheterna begränsas av både tradition, avsaknaden av delat ansvar för barn och etablerad barnomsorg. Kvinnor vittnar om att det är mycket svårt att göra karriär om man inte har särskilda kontakter eller kan utnyttja familjeband.

Politisk tillhörighet kan påverka en persons möjlighet att få ett jobb. Etniska grupper andra än de som härstammar från Khartoum och delstaterna utefter Nilen norr om Khartoum är svagt representerade på höga befattningar såväl inom näringsliv som vid statliga myndigheter. Arbetslagstiftningen ska i teorin skydda arbetstagare från godtyckliga uppsägningar med mera, men tillämpningen av lagstiftningen brister.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Vård ska enligt lag vara tillgängligt för alla, men trots detta beräknas endast 40-50 procent av befolkningen i Sudan ha tillgång till hälso- och sjukvård. Tillgången och kvaliteten på vården varierar kraftigt i landet. I huvudstaden finns moderna sjukhus och goda möjligheter till vård, för de som kan betala. På landsbygden är tillgången emellertid mycket begränsad och den vård som finns tillhandahålls till stor del av internationella organisationer. Det förekommer ofta strejker bland sjukvårdspersonal för att visa missnöje med både villkor och situationen inom vården.

Vaccineringskampanjer har genomförts med gott resultat i de flesta delar av landet. Beräkningar visar att över 90 procent av barnen får vaccinationsskydd. Bristen på rent vatten orsakar ofta olika typer av sjukdomar som diarré och olika infektioner. Kolera förekommer under vissa perioder. Medellivslängden för kvinnor är 65 år och för män 61 år.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är känsliga frågor i Sudan. Andelen kvinnor som inte har tillgång till någon form av vård under graviditeten uppgår till 25 procent och endast 47 procent söker vård mer än en gång under graviditeten. Framsteg har dock gjorts vad gäller mödra- och barnadödligheten. Mödradödligheten är 311 per 100 000 levande födda och barnadödligheten är 70 per 1 000 levande födda för hela landet, men det

finns stora regionala skillnader. Förekomsten av barnäktenskap anses tillsammans med bristande hälso- och sjukvård utgöra de främsta orsakerna till den höga nivån vad gäller barna- och mödradödlighet.

Det är endast tillåtet att göra abort i Sudan om kvinnans liv är i fara eller om graviditeten är en följd av våldtäkt eller incest. Sexualundervisning i skolan förekommer inte. Några få civilsamhällesorganisationer har de senaste åren initierat utbildningar om sex och samlevnad för ungdomar. Tidigare var det nödvändigt att visa upp ett äktenskapsintyg för att få köpa preventivmedel, men idag kan i princip vem som helst köpa sådana produkter på apoteken i de större städerna

Rätten till utbildning

Grundskoleutbildningen är obligatorisk och avgiftsfri i offentliga skolor. Kvaliteten på de offentliga skolorna är mycket låg. Även om grundskoleutbildningen ska vara gratis tilldelas de offentliga skolorna i praktiken inte tillräckligt med medel för att klara sina löpande kostnader. Föräldrar tvingas därmed betala för att hålla skolorna igång. Till det kommer kostnader för uniformer, skolböcker och måltider. Kvaliteten på privata skolor varierar, men avgifterna är mycket höga och kan överstiga 10 000 USD per år.

Cirka 60 procent av barnen mellan 5 och 13 år går i skolan. En tredjedel av barnen riskerar att lämna studierna innan de gått klart grundskolan, främst på grund av fattigdom. Risken är något större för flickor än för pojkar. Pojkar tvingas många gånger arbeta för att bidra till att försörja familjen, medan flickor, i synnerhet på landsbygden, avslutar skolgången för att ingå äktenskap. Flickors utbildning värderas lägre än pojkars, men på universiteten studerar numera fler kvinnor än män. Lägst inskrivningsgrad har nomadbefolkningen, barn med funktionsnedsättning och barn som befinner sig i konfliktområden eller där naturkatastrofer ofta förekommer. Läskunnigheten hos den vuxna befolkningen ligger på 62 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Stora delar av befolkningen lever i fattigdom och åtnjuter inte rätten till en tillfredsställande levnadsstandard. Av befolkningen lever 46 procent på runt en USD per dag. Vid slutet av 2015 hade Sudan inte uppnått något av FN:s millennieutvecklingsmål. Sudan hamnar på plats 167 av 188 länder i UNDP:s

index för mänsklig utveckling år 2015. De allmänna levnadsvillkoren varierar i Sudan mellan mycket rik och extremt fattig.

I städerna har 44 procent tillgång till rent dricksvatten och på landsbygden 41 procent. Vattnet rekommenderas inte för matlagning, men för många finns inget alternativ eftersom buteljerat vatten är för dyrt. Detta orsakar ofta olika typer av sjukdomar som diarré och olika former av infektioner. Då en stor del av landet är öken eller halvöken är befolkningen helt beroende av säsongsregn och svårt utsatta för torka. Utefter Nilen förekommer med jämna mellanrum svåra översvämningar. Sanitära förhållanden är undermåliga i stort sett i hela landet.

Jordbrukets ineffektivitet och sårbarhet tillsammans med pågående konflikter i flera områden i landet har inneburit att stora delar av Sudan är beroende av matbistånd. Flyktingars och internflyktingars situation är särskilt svår. Av befolkningen uppskattas 4,6 miljoner sudaneser leva under matosäkra förhållanden. Den nationella nivån av Global Akut Undernäring ligger på 16,3 procent. Av de 2,1 miljoner barn som lider av akut undernäring uppskattas 550 000 ha drabbats av den svåraste formen av undernäring. Under 2016 har undernäringssituationen försvårats jämfört med 2015, till följd av konsekvenserna av väderfenomenet El Niño.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Interimskonstitutionen förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors och flickors situation är trots det mycket utsatt i Sudan. De stereotypa könsroller som finns befästa i det sudanesiska samhället påverkar kvinnors möjligheter att effektivt delta i det politiska livet och på arbetsmarknaden. Situationen för kvinnliga internflyktingar är särskilt allvarlig.

Många lagar diskriminerar kvinnor, till exempel strafflagen från 1991. Tillämpningen av lagen är också godtycklig. Ordningspolisen riktar ofta in sig på kvinnor med hänvisning till olämplig klädkod och hur kvinnor uppträder offentligt. Sharialagstiftning tillämpas. Kvinnor ärver hälften så mycket som män och en kvinna får enligt lag endast gifta sig med en manlig förmyndares tillstånd.

Kvinnors ställning i politiken är begränsad. Samtidigt har påverkansgrupper spelat en viktig roll för att öka antalet kvinnor i fredsprocessen och det politiska livet. Genom den aktiva kvinnorörelsen och ett effektivt påverkansarbete utgör numera kvinnor 29 procent av deltagarna i den nationella dialogen. Arbetet med den nationella handlingsplanen för resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, som förväntas antas under 2017, visar på en ökad medvetenhet och insikt i betydelsen av att kvinnor deltar vid förhandlingsbordet. *Task Force on the Engagement of Women in Peace Processes* är en organisation som har varit mycket aktiv i den politiska processen och har uppnått status som observatör i fredsförhandlingarna i Addis Abeba. Nästan alla sudanesiska politiska partier har kvinnliga medlemmar, men det är mycket ovanligt att hitta kvinnor i ledande positioner.

Våld mot kvinnor är mycket utbrett, och accepterat i samhället, eftersom det ses som en del av att upprätthålla familjens heder. Våld mot kvinnor är inte förbjudet. En hustru kan dock begära skilsmässa till följd av allvarliga skador orsakade av mannen. Våldtäkt inom äktenskapet anses inte utgöra ett brott.

Kvinnlig könsstympning är utbrett i Sudan, även om omfattningen minskat. Av kvinnorna beräknas 80 procent vara könsstympade. Det finns inga lagar som kriminaliserar kvinnlig könsstympning på nationell nivå, och försök att lagstifta om kvinnlig könsstympning har misslyckats flera gånger även om regeringen säger sig vara emot könsstympning. Vissa delstater har emellertid antagit lagstiftning som förbjuder kvinnlig könsstympning.

Barnets rättigheter

Det finns brister i överensstämmelsen mellan konventionerna om barnets rättigheter som Sudan ratificerat och lagstiftningen. I praktiken kränks ofta barns rättigheter. Barn är särskilt utsatta i konfliktområdena Darfur, Södra Kordofan och Blå Nilen, där tusentals barn har dödats i strider.

Barnäktenskap, där en av parterna är minderårig vid tiden för äktenskapets ingående, förekommer. Flickor är särskilt utsatta. Flickor får gifta sig vid 10 års ålder och pojkar när de fyllt 15 år eller uppnått puberteten.

Barnäktenskap är speciellt utbrett på landsbygden men förekommer också i städerna, även om det minskar.

Gatubarn är vanligt förekommande. Polisen gör ofta razzior och samlar in barnen från gatorna och sätter dem i förvar i institutioner som kontrolleras av staten. De flesta gatubarn är tiggare, men barn från fattiga familjer arbetar också på gatorna med att bland annat tvätta bilar och sälja enklare varor i gatukorsningar. Barn utsätts ofta för kränkningar och våld. Många barn riskerar sexuella övergrepp, våld från sina arbetsgivare och från polisen. Prostitution är förbjudet enligt lag oavsett ålder men det förekommer att barn, både flickor och pojkar, prostituerar sig för att försörja sig.

Barnlagen förbjuder rekrytering av barn till väpnade grupper samt garanterar demobilisering, återintegrering och rehabilitering för barnsoldater och barn som fallit offer för väpnad konflikt. Trots detta förekommer barnsoldater som har rekryterats både av regeringen och av oppositionsgrupper. I mars 2016 undertecknade Sudans regering en nationell handlingsplan för barn och väpnade konflikter. Ett av resultaten var att 21 barn från rebellgruppen *Justice and Equality Movement* (JEM) i Darfur släpptes och började återintegreras i samhället. Det finns ett stort mörkertal rörande hur många barn som rekryteras till barnsoldater. Flyktingar är särskilt utsatta, inte minst barn från Sydsudan.

Ungdomsfängelserna är i mycket dåligt skick, men situationen har förbättrats, inte minst genom UNICEF:s samarbete med inrikesministeriet och tillskapandet av så kallade barnskyddsenheter.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Sudans befolkning är multi-etnisk och består av mer än 500 stammar med olika språk och dialekter. Majoriteten av befolkningen är muslimer av arabiskt ursprung och denna grupp har traditionellt dominerat viktigare samhällsfunktioner, regeringsposter och statsförvaltning.

Olika etniska grupper är vanligtvis lika inför lagen. Interimskonstitutionen förbjuder diskriminering baserat på etnicitet, men i praktiken vidtas inga åtgärder för att leva upp till konstitutionen. Lagen omfattar inte diskriminering på grund av språk eller social status.

Befolkningen som bor i arabiskdominerade områden och inte talar arabiska språket diskrimineras ofta inom både utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden. Olika icke-arabisktalande stammar tvingas tala arabiska i

skolor och lokala språk lärs inte ut. Sharialagstiftning tillämpas – med vissa undantag för kristna och vissa andra religiösa minoriteter. Hets mot folkgrupp och hatbrott begås mot den icke-arabiska befolkningen särskilt i Darfur och Kordofan, inte minst under icke-muslimska högtider som jul och nyårsafton, utan att staten ingriper.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte brottsligt, medan sodomi som handling är straffbart. Straffet för sodomi är 100 piskrapp första gången en person fälls och fängelse i högst fem år andra gången. Om personen döms för sodomi en tredje gång är straffet antingen dödsstraff eller livstids fängelse. Det finns inga kända fängelsedomar, men det finns uppgifter om att det är relativt vanligt att spöstraff utdöms. Det saknas anti-diskriminerings- eller hatbrottslagstiftning som skyddar hbtq-personer från att bli utsatta för förföljelser eller trakasserier.

Allmänhetens medvetenhet kring hbtq-frågor är mycket begränsad och det finns en stor intolerans i samhället mot relationer som inte är heterosexuella. Det finns få lokala civilsamhällesorganisationer som arbetar aktivt med diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Hbtq-frågor diskuteras sällan det sudanesiska samhället.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Sudan står värd för över 400 000 flyktingar. UNHCR har genom ett avtal med nationella *Commission of Refugees* (COR) i oktober 2016, fått utökad möjlighet att utöva sitt mandat.

Sydsudaneser utgör den största gruppen flyktingar. Sedan december 2013 har 380 000 sydsudaneser registrerats som flyktingar. Fram till nyligen höll Sudan en öppen gränspolitik gentemot sydsudaneser och välkomnade dem som ”bröder och systrar” vilket bland annat innebar fri rörlighet, rätt till hälso- och sjukvård, utbildning och annan grundläggande service likställd den som sudaneser erbjuds. I september 2016 tog regeringen beslut om att alla sydsudaneser ska ges flyktingstatus.

Utöver de sydsudaneser som anlant efter december 2013 finns 350 000 personer som härstammar från Sydsudan och som blev kvar i Sudan efter landets delning 2011. Det råder stor osäkerhet kring statusen för denna

grupp och de allra flesta lever marginaliserat med begränsade rättigheter och riskerar statslöshet.

Övriga flyktingar omfattar till största del eritreaner men även flyktingar från Etiopien, Tchad, Centralafrikanska republiken och Jemen. Dessa är hänvisade till att bo i organiserade flyktingläger. De har samma rätt som sudanesiska medborgare till skola, hälso- och annan grundläggande service.

Omkring 100 000 syrier uppskattas befinna sig i Sudan. Väldigt få syrier registreras som flyktingar. Syrier har inget visumkrav till Sudan och erhåller uppehålls- och arbetstillstånd vid ankomsten till landet.

Sudan har uppskattningsvis 3,2 miljoner internflyktingar. Majoriteten, 2,6 miljoner, befinner sig i Darfur. Regeringen samordnar responsen kring internflyktingar och många internationella aktörer ges inget eller begränsat tillträde till denna grupp. Det finns platser i Darfur dit inga internationella aktörer hittills har getts tillträde. En kombination av underfinansierad humanitär appell tillsammans med regeringens politik, både vad gäller humanitärt tillträde och administrativa regelverk, gör att responsen till flyktingar och internflyktingar är undermålig.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen omfattar inte skydd mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning, men enligt lag ska människor med funktionsnedsättning ges samma rätt till bland annat utbildning som övriga medborgare. I praktiken finns begränsad hjälp att få och många tvingas till tiggeri för att överleva. De fåtal uppgifter som finns att tillgå indikerar en mycket svår situation för såväl fysiskt som psykiskt funktionshindrade, inte minst på grund av de väpnade konflikterna.

Ett omfattande arbete bedrivs i landet för att undanröja landminor i krigsområden. Men antalet personer med funktionsnedsättning som är i behov av proteser och andra hjälpmedel är stort som en följd av de olika inbördeskrigen. Inte minst har många soldater, civila och barn drabbats av landminor som fortfarande finns i flera områden.

Det finns få civilsamhällesorganisationer som arbetar för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det finns organisationer som bedriver privata skolor för barn med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1986. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1986. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1977.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* och det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1986. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2004.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2009.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1974.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on Human and Peoples Rights (ACHPR)*, ratificerades år 1986.

Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter signerades år 2008.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, (ACRWC), har inte ratificerats.

Arabiska stadgan om mänskliga rättigheter, *Arab Charter on Human Rights*, har signerats 2008.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Fokus för Sveriges utvecklingssamarbete i Sudan är försonings- och fredsbyggande arbete i Darfur, stärkande av kvinnors- och barns rättigheter inklusive SRHR samt ökat utrymme för civila samhället i syfte att bidra till stärkande av de mänskliga rättigheterna. Sverige deltar aktivt i flera samordningsgrupper och är särskilt framträdande i humanitära frågor, mänskliga rättigheter och inte minst inom kvinnors rättigheter. Samverkan sker både med FN och med EU samt andra ambassader på plats i Khartoum.

Sverige är pådrivande för att det humanitära samfundet ska öka kapaciteten vad gäller integrering av jämställdhet i all humanitär verksamhet i Sudan. Sverige är också lokal medlem i styrelsen för OCHA:s humanitära fond. Sverige leder sedan hösten 2016 tillsammans med Kanada en lokal arbetsgrupp om barn och väpnad konflikt för att bidra till att Sudans nationella handlingsplan genomförs samt verka för politisk dialog och offentlig opinionsbildning. Genom finansiellt stöd till UNICEF barnskyddsprogram deltar Sverige aktivt i dialogen i Sudan i syfte att driva de bredare barnrättighetsfrågorna.

Sverige arbetar med att stärka kvinnors situation och deltagande i fredssamtalen., bland annat genom bidrag till Khartoums universitet för att stödja arbetet med en nationell handlingsplan för resolution 1325. Ambassaden deltar i detta arbete med polycystöd och genom att skapa plattform för informell dialog.

I granskningen av Sudan i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer bland annat om människohandel, en nationell handlingsplan för säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet samt om åtgärder för att säkerställa fullständigt och obehindrat tillträde för oberoende humanitära organisationer för civila i behov av hjälp.